

SPLOŠNO NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

UČBENIK

FINANČNA PISMENOST

Dr. Roman Kozmus

Jesenice, 2013/2014

Uvod	3
1.1. Bogastvo je v nas - človek bitje priložnosti	3
1.2. Usodnost naših misli	4
1.3. Ozaveščanje	4
1.4. Moč pozitivnega mišljenja	5
2. Osnovna Socialna varnost	6
2.1 Področja, elementi socialne varnosti	7
2.2 Osebna bilanca stanja	9
2.3 Družinski finančni načrt	10
2.3.1 Finančni cilji	11
2.3.1.1 Vizualizacija ciljev	12
2.3.2 Poskrbite za osnovno zaščito in varnost družine	13
2.3.3 Izpeljava načrta in prilagajanje	13
3. Odnos do denarja, sebe in življenja	14
3.1 Čemu je denar sploh namenjen	14
3.2 Če hočemo v življenju biti zadovoljni in srečni se moramo osredotočiti na uresničevanje samega sebe in ne na denar	15
4. Finance in njihova delitev	16
4.1 Denar in njegove funkcije	16
4.2 Finančni trg	17
4.2.1 Trg denarja	17
4.3 Finančne ustanove	18
4.3.1 Denarne finančne ustanove	18
4.3.2 Nedenarne finančne ustanove	19
Literatura in viri	21

1. Uvod

Časi, ki jih doživljamo so iz vidika financ zahtevni in nepredvidljivi, tako na ravni družbe in države, kot posameznika. Država je v tako zahtevnem finančnem položaju, da niti ni jasno, ali bomo sploh zmogli ohraniti suverenost odločanja ali pa bomo morali zaprositi za mednarodno finančno pomoč. Nič drugače ni na osebni ravni; visoka stopnja brezposelnosti, velik delež prebivalstva, ki živi na pragu revščine, beg “možganov” (mladih izobraženih ljudi) v tujino, zmanjševanje socialnih transferjev; vse to nas lahko navdaja k pesimizmu za sedanost in prihodnost. Po eni strani “kruta realnost”, na drugi strani “idealizirano” življenje, ki se odraža v poplavi reklam preko medijev za najrazličnejše izdelke, ki nam pomagajo ohranjati zdravje, polepšati našo zunanost, olajšati življenje.

A vsako, tudi takšno na videz pesimistično situacijo, lahko obrnemo sebi v prid. Ključ do rešitve je v naši osebni svobodi, v stanju duha. Mi sami določamo pomen (odločilnost) “dobrim” in “slabim” dogodkom v življenju. Sami lahko sprejemamo odgovornost za situacijo v kateri se nahajamo in poiščemo rešitve za naprej. Ključno je spoznanje: **Svet začnemo spreminjati na lastnem pragu.**

V razmišljanju o finančni pismenosti zato ni pomembno le poznavanje finančnega trga in njegovih mehanizmov, finančnih inštitucij in njihovih (varčevalnih, zavarovalnih) produktov, ampak tudi spoznavanje samega sebe, svojih sposobnosti, želja in vizije. Temu bomo zato namenil prvi del našega učenja, v nadaljevanju pa osnove načrtovanja finančnih ciljev ter temeljev finančne varnosti. Cilj takšnega pristopa je, da bi vsak sam v sebi in v svojem okolju našel tiste možnosti in priložnosti, ki bodo pripeljale do ugodnih rezultatov tudi na finančnem področju.

1.1. Bogastvo je v nas - človek bitje priložnosti

Vse, kar je človek naredil, “ustvaril” v svoji zgodovini - pri tem imamo v mislih najrazličnejša odkritja in iznajdbe - od ognja, kolesa, zapletenih strojev in danes računalnikov - je izraz človekove **ideje, misli**. Med strelo, ki je zanetila požar, ter kosom kremena (ki z drgnjenjem daje iskre) je človek spoznal, da lahko tudi sam zaneti ogenj, ki ga greje, mu daje svetlobo in s pomočjo katerega lahko tudi pripravlja hrano. Izum kolesa je pripomogel k nadaljnjim odkritjem: zobnikov, škripca ipd. Pomembna je bila ideja, vizija, ki je človekovo delovanje usmerjalo k cilju.

Zmotno je mišljenje, da je za doseg “velikih” odkritij potrebna genialnost. Če bi si ogledali življenjepise znanih izumiteljev ali velikih mož človeške zgodovine - Einstein, A. Lincoln,¹ -

---

¹ Nekateri od “življenjskih postaj” A. Lincolna: “Ko je dopolnil 16 let, je šel služiti, da bi lahko vzdrževal družino, ki je bila pregnana z doma. Ko je bil star 18 let, mu je umrla mama. Ko je bil star 31 let, se mu

bi lahko odkrili, da je bilo njihovo življenje prepleteno z velikimi težavami in tudi padci, a so ravno zaradi svoje vztrajnosti dosegli velike cilje.

1.2. Usodnost naših misli

Trenutni položaj v katerem se nahajamo v svojem življenju je odvisen od naših preteklih misli in dejanj. Na naša dejanja so vplivale odločitve, do katerih nas je vodila določena predstava o stvari (cilju), ki jo gojimo v sebi. Če je ta predstava pozitivna, smo si za cilj prizadevali korak za korakom in verjeli, da ga lahko dosežemo. Če pa je bila predstava nejasna in če smo poleg tega še dvomili v svoje sposobnosti, cilja nismo dosegli. Zato vodilni motivatorji pravijo: **nič ne moremo doseči zunaj sebe, če le-tega ne vidimo najprej znotraj sebe.** Morda je najpomembnejše spoznanje v življenju, največja dosežena modrost v tem, da skušamo vsak dogodek, pa tudi če je za nas boleč in nerazumljiv (npr. izguba službe) gledati iz pozitivne perspektive. Življenje je relativno, nikoli ne vemo, kateri dogodek nam v resnici prinaša srečo, in kaj nesrečo.²

1.3. Ozaveščanje

Pravijo, da definiciji norosti najbolj ustreza tale: **da iste stvari počnemo na isti način dolgo časa in pri tem pričakujemo drugačen rezultat.** Če hočemo v svojem življenju kaj spremeniti na kateremkoli področju, moramo najprej spremeniti svoj način razmišljanja in delovanja. Ni potrebno vse naenkrat; dovolj je kakšna malenkost in rezultat zagotovo ne bo več isti, ampak bo drugačen, verjetno boljši.

Ob tem se nam postavlja vprašanje, kaj v svojih mislih moramo spremeniti, kaj odvzeti in kaj dodati? Predvsem moramo odstraniti negativne miselne vzorce, ki so se ukorenili v našo podzavest v prvih otroških letih in celo že v prenatalnem obdobju.³ Ti miselni vzorci pa so: "Iz mene itak ne bo nič v življenju", "sem nesposoben", "sem debel", "imam prevelik nos" ipd. Ti miselni vzorci niso resnica, ampak so v svojem bistvu izgovori, nekakšno opravičilo nam samim, da se nečesa ne lotimo oz. da nismo pripravljeni delati (dovolj) naporov.

"Zavedati se moramo, da imamo že vrsto let v možgane vcepljene razne vzorce, po katerih delujemo. Kažejo se kot navada, "železno pravilo", tradicija, poslovna dogma, kultura, olika ... Čeprav so ti odzivi slabši ali vsaj ne najboljši, jih ne občutimo kot izbrane iz naše strani,

---

je sesul ves posel. ... Čez leto dni je bankrotiral in naslednjih 17 let odplačeval dolg, ki si ga je nakopal na glavo z izposojno denarja pri prijateljih z namenom, da bi začel nov posel. ..." (N. Grubiša, B. Vene, Iz dnevnika milijonarja, 46).

² O tej relativnosti sreče in nesreče spregovori tudi Sanja Rozman v svoji znameniti knjigi *Sanje o rdečem oblaku* takole: "Med vožnjo proti domu razmišljam o tem, kako je človeška predstava o srečnem življenju relativna, kako v svoji majhnosti ne zmoremo niti ločiti sreče od nesreče. Če bi taisti oče umrl pred osmimi leti v svojih šestdesetih, bi umrl srečen: preživel bi svoj vek, ostal trden, in doživel, da si oba njegova sinova uspešno gradita srečen dom v bližini domačije. Tako pa je imel "srečo", da je živel dlje in doživel, da njegov ljubljeni sin, strt v nesrečnem zakonu, umira pred njim, na pragu sreče, ki jo je za las dosegel, brezdomec. In to ga bo strlo." (S. Rozman, *Sanje o rdečem oblaku*, MK 2006, 350).

³ Otrok v materinem trebuhu skozi krvožilni sistem od svoje mame ne sprejema samo hrane za svoj razvoj, ampak tudi pozitivna in negativna čustva (biokemija), ki se vtisnejo v zarodkove možgane.

ampak prej kot “nekaj, kar pač je, tako je vedno bilo, zato je verjetno prav, da bo tudi v prihodnje.” Najprej se jih moramo zavedati, potem pa jih začnemo načrtno spreminjati. Potrebno se je prebuditi iz polsna in “avtomatskega” delovanja”.⁴

Da lahko začnemo spreminjati svojo miselnost in s tem ravnanje, moramo svoje negativne misli in s tem ravnanja ozavestiti. To pomeni, da moramo videti povezavo med vzrokom in posledico. Primer: če imamo preveliko telesno težo, potem moramo biti pozorni kaj in kdaj in koliko pojemo. Če nam denarja po prejeti plači ali pokojnini hitro zmanjka in je mesec predolg, potem si moramo začeti delati natančno pisno evidenco, iz katere bo razvidno kje nam denar “uhaja”.

1.4. Moč pozitivnega mišljenja

Pred leti in tudi še danes je v javnosti močno odmeval film *The Secret*, oziroma *Skrivnost*. Glavno sporočilo filma je, da z svojo (pozitivno ali negativno) mislijo privlačimo prav to, kar oddajamo. **Enako privlači enako.** “Uspešni ljudje se družijo z uspešnimi, pasivni, ki čakajo, kdaj bo v njihovo življenje vstopil nekdo, ki jih bo rešil vsakodnevnih tegob. Nepošteni najdejo prav takega, grabežljivci začuda povsod naletijo na somišljenike. Nekdo vas odbija, nekdo drug privlači - uživajte v pogovoru z njim ... Za lažjo predstavo si lahko zamislimo, da imamo ljudje “antene”, in oddajamo na točno določeni frekvenci, zazna pa jo le tisti, ki ima sprejemnik naravnano nanjo. Tako je poskrbljeno, da je prav za vse. Tudi za misli je značilno, da negativne “vlečejo” nase negativne dogodke. To je povezano z ostalimi zakonitostmi. Presenečeni bi bili, če bi poskusili samo en dan razmišljati in delovati skrajno pozitivno, koliko dobrih stvari bi se nam zgodilo. To je moč razložiti zelo enostavno - dokler smo pozitivno naravnani, vidimo v dogodkih priložnosti, ne pa poraza. Na ljudi gledamo z vedre strani, ne s pesimistične. Tako opazimo ogromno novega, kar bi šlo mimo nas, če bi iskali izgovore in bi v vse dvomili. ... Če želimo biti uspešni, se moramo obnašati tako, kot da smo že uspeli, kar bo povzročilo, da se bomo začeli družiti z vse več uspešnimi (katerih mogoče do danes nismo niti opazili, čeprav so bili tam ves čas, ali pa so se nam zdeli “čudni, prevzetni, izstopajoči”), ki razmišljajo enako, in kmalu bomo našli skupne točke.”⁵

V dosedaj povedanem smo skušali nakazati kako veliko moč imajo naše misli in da je od njihovega pozitivnega oz. negativnega predznaka odvisno tudi naše materialno-finančno blagostanje. Če se v svojih mislih ukvarjamo v glavnem z našimi težavami, neplačanimi

---

⁴ N. Grubiša, B. Vene, *Iz dnevnika milijonarja...*, 50. Z “odstranjevanjem negativnih miselnih vzorcev” se med drugim ukvarja tudi NLP - metoda nevrolingvističnega programiranja. O NLP-ju tako na Wikipediji lahko preberemo: “NLP prav tako zagovarja možnost samoodločanja preko priučenih [omejitvev](#) in poudarja dobro počutje in zdravo delovanje. Kasneje je bil predstavljen kot znanost odličnosti, ki izhaja iz študije ali modeliranja o tem, kako uspešni ali izjemni ljudje na različnih področjih dosežejo svoje rezultate. Trdili so, da lahko ta znanja, ki jih lahko pridobi vsak, izboljšajo njihove učinkovitosti tako osebno kot tudi profesionalno.”»http://sl.wikipedia.org/w/index.php?title=Nevrolingvistično_programiranje&oldid=3913901«

⁵ N. Grubiša, B. Vene, *Iz dnevnika milijonarja*, 55.

računi, dolgovi, potem ne bomo znali videti priložnosti v katerih bi lahko zaslužili denar in poravnali obveznosti ter naredili izhod iz začaranega kroga dolgov.

Razmislek:

1. *Napiši si na list papirja 3 lastnosti (sposobnosti, talentov), ki jih imaš in jih hočeš v življenju uresničiti.*
2. *Napiši si na list papirja 2 slabi lastnosti glede (u)porabe denarja. Na kakšen način bi ga lahko še bolj koristno porabil?*
3. *Kateri je tvoj glavni negativni vzorec razmišljanja in delovanja? Napiši si ga na list in izoblikuj nasprotni pozitivni vzorec (primer: če se ti pogosto pojavlja misel "iz mene nič ne bo", si odslej zavestno govori: "Uspelo mi bo... (narediti, popraviti, naučiti)!"*

2. Osnovna Socialna varnost

Da bi se človek kot posameznik lahko uresničil in hkrati varoval svoje osebno dostojanstvo, mu družba kot celota zagotavlja določeno socialno, lahko bi rekli družbeno varnost; ta varnost pa se uresničuje po načelu vzajemnosti: vsi za enega, eden za vse. Na tem načelu temeljita dve najbolj osnovni varnosti; to sta: a) pravica do socialnega zavarovanja in b) pravica do socialnega varstva. Zaposleni namreč plačujemo prispevke za zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti in zavarovanje, ki zagotavlja pravice iz naslova starševstva.

Zakaj je varovanje teh pravic tako pomembno, da jih država v skupno dobro celo zakonsko ureja? Razlog se zdi preprost in enostaven: gre namreč za medsebojno **solidarnost**. Zaposleni en del svoje plače namenjamo za tiste, ki se zdravijo v bolnišnicah, za tiste, ki so brezposelni, da lahko prejema nadomestila, za upokojence, da lahko redno mesečno prejema pokojnino... Na ta način se ustvarja finančno-socialna varnost, ki posamezniku pa naj bo v kateremkoli socialnem položaju (brezposeln, upokojen, bolan) omogoča dostojno, človeka vredno življenje.

Višina prispevkov omenjenih prispevkov je določena z **Zakonom o plačevanju prispevkov za socialno varnost** in jih plačuje tako delodajalec kot delojemalec. Stopnje prispevkov delavca so: a) prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje⁶ 15,50 %; b) prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje 6,36 %; c) prispevek za starševsko varstvo 0,10 % ; č) prispevek za zavarovanje za primer brezposelnosti 0,14 %

⁶ Demografski trendi se glede pokojnin slabšajo; če je bilo še v času nekdanje SFRJ razmerje med aktivnim prebivalstvom in upokojenci 1:7, je danes v Sloveniji skoraj 1:1,7; to pomeni, da se iz državne pokojninske blagajne izteka več denarja, kot ga vanjo prihaja. Trenutno beleži pokojninska blagajna 1.400.000.000,00 evrov primanjkljaja. Vlada mora za tekoče in redno izplačevanje pokojnin najemati kredite.

Za večji obseg pravic iz zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja pa je mogoče skleniti tudi individualno ali kolektivno prostovoljno zavarovanje, ki ga omogočajo kapitalski skladi.

2.1. Področja, elementi socialne varnosti

Osnovno socialno varnost gradimo iz naslova zaposlitve oziroma opravljanja samostojne dejavnosti.

Elementi osnovne socialne varnosti :

Zaščititi izpad delovne sposobnosti: Delovna sposobnost oziroma zmožnost izvira iz temeljne pravice do dela. Delovno sposobnost lahko trajno ali začasno izgubimo. Do trajne izgube pride v primeru nezgodne ali bolezenske invalidnosti, ki lahko ob nastanku takšnega primera, posameznika skupaj z družino pahne na dno socialne lestvice. Glede zaščite za primer invalidnosti seveda na trgu obstaja veliko zavarovalnih produktov; pri tem je še posebej potrebno biti pozoren na zadostno zavarovalno vsoto (ZS) za primer invalidnosti. 10 ali 20.000 evrov za priznano 100% invalidnost nikakor ni dovolj. Spodobne ZS bi morale biti vsaj 50.000, ustrezne pa 100.000 evrov in več.

Zaščita družinskih članov: V primeru smrti enega ali obeh zakoncev lahko nastane problem preživetja zakonskega partnerja in otrok, ki jih je pokojnik preživljal in so bili odvisni od pokojnikovih dohodkov. Zato se je potrebno zavarovati za primer smrti. Vendar se tudi pri tim. rizičnem zavarovanju oz. zavarovanju za primer naravne ali nezgodne smrti pogostokrat dogaja, da so ZS neustrezne. Njihova ustreznost je odvisna od situacije v kateri se nahaja posameznik. Nekdo, ki ima družino in odplačuje visok znesek kredita, potrebuje vsaj tolikšno ZS kot je preostali znesek kredita, da v primeru njegove naravne ali nezgodne smrti finančno breme ne pade na sozakonca oz. partnerja ali otroke. V preteklosti je bilo riziko smrti vključeno v varčevalno komponento življenjskega zavarovanja, danes pa se zaradi boljše preglednosti in hkrati možnosti višjih ZS sklepajo samostojne rizične police in varčevalne posebej.

Poskrbeti za lastno nepremičnino: Nič ni narobe, če nekaj let živimo v najemnih stanovanjih, narobe pa je, če tako živimo celo življenje. Pokojnine so manjše od plače, najemnina ostane enaka in še manj nam ostane za življenje. Res pa je tudi, da se finančna kriza zadnjih let morda celo najbolj odraža prav na nepremičniškem trgu. Kupna moč prebivalstva se je zmanjšala, banke so izredno zaostrele pogoje za odobritev stanovanjskih ali hipotekarnih kreditov. Zato je veliko novih stanovanj neprodanih. Tudi zaradi tega se pričakuje, da bo v neki bližnji prihodnosti cena nepremičnin nižja vsaj za nekaj odstotkov.

Poskrbeti za šolanje otrok: Zagotovljena finančna sredstva za plačilo študija otrok nam zmanjšajo riziko, da v fazi otrokovega šolanja ostanemo brez dohodkov, kar bi slabo vplivalo na njegov študij in življenje nasploh.⁷

Poskrbeti za dodatno pokojnino oziroma rento: Vsi se zavedamo dejstva, da v prihodnosti pokojnina iz I. stebra ne bo dovolj visoka, da bi nam zagotavljala želeni življenjski standard. Ob upokojitvi pride do padca standarda, kar je logična posledica, ker so osnovne pokojnine

Plača v aktivni dobi	Pokojnina iz obveznega zavarovanja	Primanjkljaj
500	362,50	137,50
700	507,50	192,50
900	652,50	247,50
1100	797,50	302,50
1300	942,50	357,50
1500	1087,50	412,50
1700	1232,50	467,50

nižje od osebnih dohodkov, poleg tega tudi ni raznih stimulativnih dodatkov za delo.⁸

Tabela nam prikazuje razmerje med neto plačo v aktivni dobi ter pokojnino iz obveznega zavarovanja. Razliko oziroma primanjkljaj pa bomo morali sami privarčevati. Vir: www.sop.si

Ohranjanje osnovnega standarda: Predmeti in naprave, ki jih imamo v lasti imajo omejeno dobo trajanja in ko jih moramo zamenjati z novimi spet potrebujemo sredstva (npr. avto, pohištvo, kritina, dvigalo).⁹

⁷ Šolstvo, zlasti srednje in visoko predstavlja precejšen strošek tako za starše kot njihove otroke. Celo osnovna šola, za katero se govori, da je "brezplačna" lahko krepko zareže v družinski proračun. Zato je še kako pomembno, da se starši po otrokovem rojstvu čim prej odločijo za varčevanje otrokovega šolanja. Zato obstaja več možnosti. Od varčevanja v skladih, zavarovalnih policah pa do bančnih depozitov. Res pa je tudi, da nekatere oblike varčevanja (npr. bančni depozit), do katerih ima vpogled tudi socialna služba, zmanjšujejo otroške dodatke. Namesto da bi država spodbujala varčevanje, starše na tak način destimulira. Ena od možnosti, kjer starši lahko varčujejo tudi za otrokove potrebe šolanja, ne da bi se jim zmanjšali dodatki je npr. pri *Skladu obrtnikov in podjetnikov*, kjer ponujajo zanimive oblike varčevanja. Predvsem pa so specializirani za varne in nadpovprečno donosne oblike retnega oz. pokojninskega varčevanja.

⁸ Ena od zelo zanimivih spletnih strani, kjer si lahko ogledamo oz. izračunamo našo bodočo pokojnino in potrebni znesek, ki bi ga morali mesečno varčevati, da bi si ohranili sedanji življenjski standard je tudi: <http://www.sop.si/Zavarovanja/Prostovoljno-pokojninsko-zavarovanje/Pokojnina-informativni-izracuni>

⁹ Zelo pomembno je, da se zavedamo, da svoj denar ne porablamo zgolj za dobrine, katerim vrednost pada oz. se zmanjšuje, ampak, da denar skušamo investirati tudi tja, kjer se nam obrestuje.

Varnostna rezerva: Gre za likvidni znesek denarja, ki nam daje občutek varnosti. Vemo, da se nam v življenju zgodijo srečni in nesrečni dogodki, kjer nujno potrebujemo finančna sredstva.

2.2 Osebna bilanca stanja

Mesečni prihodki

Prihodek	Znesek
Pričakovani mesečni prihodki (plača)	
Honorar	
Najemnina od stanovanja	
Skupaj	

Mesečni odhodki

Strošek	Znesek
Stanarina	
Hrana	
Internet, Tv	
Mobitel	
Stroški avtomobila	
Žepnina otrokom	
Življenjsko zavarovanje	
Mastercard	
Šolnina	
Kredit	
Hrana za hišne ljubljence	
Zdravila	
Ogrevanje	
Naročnina na časopis	
Skupaj	

Proces finančnega načrtovanja se prične s pripravo seznama osebnega premoženja in ocene njegove vrednosti. Izdelati je potrebno osebno bilanco stanja, v kateri prikažemo finančno stanje v določenem trenutku. Osebna bilanca stanja vključuje sredstva in obveznosti oziroma dolgove, ki jih posedujemo. Pozitivna vrednost pomeni, da je trenutno premoženje večje od obveznosti in negativna da so obveznosti višje od našega premoženja.

Pri oceni našega finančnega stanja je zelo pomembno natančno poznavanje mesečnih prilivov (plače, honorarji...) in odlivov (najemnine, položnice, zavarovanja, šolnine...), ki pokažejo iz katerega naslova denar pridobivamo in zakaj ga trošimo. Najboljše je, da si naredimo posebno tabelo prihodkov in izdatkov, kamor prilive in odlive sproti beležimo.

Na koncu meseca tako lahko ugotovimo koliko nam po pokritju sprotih izdatkov ostane za financiranje zastavljenih ciljev.

Priporočamo vam, da vodite svojo osebno bilanco, zapisujte si svoje izdatke in prihodke. Naučite se, kako s svojim denarjem kupite največ, spremljajte cene, obiskujte različne konkurenčne trgovine, ob večjih nakupih se pogajajte za boljšo ceno ... Ne dovolite si zapraviti več kot zaslužite.

2.3 Družinski finančni načrt

Vstopna starost	25	30	35	40	45	50
Dodatna pokojnina	višina vplačane premije					
100	21,50	27,50	35,80	47,80	66,00	97,00
150	32,25	41,00	53,00	70,00	99,00	145,00
200	43,00	55,00	71,00	94,00	132,00	192,00
250	53,75	68,00	89,00	118,00	165,00	240,00
300	64,50	82,00	107,00	142,00	198,00	287,00
350	75,25	96,00	124,00	165,00	229,00	335,00
400	86,00	110,00	141,00	188,00	260,00	382,00
450	95,70	121,00	159,00	210,00	291,00	430,00
500	106,40	136,00	176,00	234,00	324,00	478,00

Naštejmo nekaj najpomembnejših razlogov zakaj potrebujemo finančni načrt:

Za plačilo šolanja otrok: Ko otroci odrastejo gredo na fakulteto, starši pa morajo takrat najti potreben denar za stroške šolanja, bivanja, prevoze,....

Za plačilo poroke otrok: Pripravite se na še en velik izdatek – poroko otrok, tudi ta je običajno strošek staršev.

Za nakup avtomobila: Pri današnji finančni situaciji, je to ena večjih finančnih odločitev.

Za nakup nepremičnine: Slovenci namenijo največji del svojih prihodkov za nepremičnine. Posledično ima način nakupa vašega doma dolgoročne posledice na vsa druga področja vašega finančnega življenja, vključno z vašo zmožnostjo varčevanja in načrtovanja vaše upokojitve.

Za zaščito sebe in svoje družine pred finančnimi tveganji: Štirje glavni riziki so poškodba, bolezen, smrt in tožbe. Pred nevarnostjo različnih tožb se lahko zavarujemo pri zavarovalnici Arag - pravna zaščita.

Za odpravo osebnega dolga: Če ste čez glavo zadolženi s kreditnimi karticami ali drugimi posojili, je postati oseba brez dolgov že velik napredek. Poskrbeti morate za to, da ne boste

preživeli vaših dohodkov, kar pomeni, da morate akumulirati in plemenititi svoje premoženje, to pa je nemogoče, če imate dolgove, zato se jih morate znebiti!

Za brezskrbno starost: Pričakovana življenjska doba se podaljšuje. Torej ali boste imeli dovolj sredstev za zadovoljno in udobno starost?

Da upokojitev ne bo stresna: Recimo, da se vi in vaš partner upokojite pri 65-tih in živite do vaše normalne pričakovane starosti 85 let. Si boste takrat lahko brez prihrankov privoščili standard, ki ste ga navajeni sedaj ali pa se boste morali soočiti z možnostjo upokojitve polne revščine, socialne podpore in miloščine.

(Tabela nam nazorno prikazuje, kakšna mesečna premija pri katerih začetih letih varčevanja bi morala biti, če bi hoteli imeti določen znesek dodatne pokojnine). Zelo nazorno je videti, kako pomembno je čimprej začeti z varčevanjem. Upoštevana je 5% letna obrestna mera. Vir: www.sop.si)

Za plačilo stroškov dolgoročne nege: Pretekle generacije niso imele opravka s stroški dolgoročne nege, toda mi jih bomo imeli: od tistih, ki dosežejo 65 let, je ocenjeno, da bo vsak drugi potreboval dolgoročno nego nekoč v prihodnosti. Stroški domov za upokojence pa so ogromni in nihče jih namesto vas ne bo plačal.

Za prenos premoženja na naslednjo generacijo: Včasih se je denar prenašal od očeta na sina. Ko je prva generacija umrla, je druga podedovala hišo in ostalo premoženje, danes pa ker bodo naši starši živeli dlje kot prej, jim bo večkrat zmanjkalo premoženja in ne bodo imeli kaj zapustiti svojim otrokom. Zato se bo zgodilo naslednje: namesto da bi premoženje prehajalo k otrokom, bodo morali otroci finančno podpirati svoje starše. Zaradi vse naštetih vzrokov; zaščito pred tveganji, odpravo dolgov, ker boste živeli mnogo dlje, da bi obvladali velike stroške kot so otroci, študij in poroke, za nakup avtomobilov in nepremičnin, da bi si lahko privoščili udobno upokojitev, se zavarovali pred stroški dolgoročne nege in prenesli premoženje na svoje dediče – morate izdelati svoj osebni ali družinski finančni načrt.

2.3.1 Finančni cilji

Pri finančnem načrtu je zelo pomembna natančna opredelitev ciljev in obdobja, v katerem želimo te cilje doseči. Zastavljeni cilji morajo biti realni v okviru finančnih zmožnosti družine.

Ko smo cilje opredelili vrednostno in časovno moramo narediti še varčevalni načrt, preko katerega najprej ugotovimo ali so zastavljeni cilji sploh dosegljivi in koliko moramo mesečno varčevati, da jih bomo v zastavljenem roku lahko dosegli.

Pri uresničevanju zastavljenih ciljev si pomagamo z različnimi finančnimi instrumenti, ki nosijo različne stopnje tveganja in pričakovanega donosa. V osnovi velja, da kratkoročne cilje rešujemo z bolj varnimi in nižje donosnimi instrumenti med katere sodijo depoziti¹⁰, bančne

¹⁰ Pri depozitih je pomembno poudariti še nekaj dejavnikov; 1. splošno znano je, da so slovenske banke danes v veliki krizi in da skoraj vse že iz tekočega poslovanja poslujejo z izgubo. 2. Pri

vezave, varčevalni računi, skladi denarnega trga, s katerimi ustvarjamo minimalni donos oziroma ohranjamo realno vrednost naložbe, medtem ko dolgoročne cilje zadovoljujemo z bolj tveganimi in bolj donosnimi finančnimi inštrumenti med katere sodijo obveznice, delnice, delniški vzajemni skladi, ... itd. To je še posebej pomembno zato, ker na dolgi rok poznamo tim. "tihega ubijalca" vrednosti našega premoženja oz. denarnih sredstev in to je: inflacija. Če je stopnja inflacije na letni ravni 3%, bo naš denar, recimo znesek v višini 10.000 evrov (če ga imamo shranjenega doma) v 10 letih manj vreden za 30%. Zato je za dolgoročna varčevanja smiselna tudi kombinacija manj tvegane naložbe z bolj tvegano.

Poleg tega je cilje vedno treba razvrstiti tudi glede na pomembnost in glede na fazo življenjskega cikla v katerem se nahajamo. Razvrstimo jih od tistega ki nam v življenju največ pomeni (šolanje otrok, pokojnina...), do tistih manj pomembnih (avtomobil, potovanja...). Določitev **prioritete** pri doseganju finančnih ciljev je zelo pomembno, še posebej zato, ker vseh ciljev ne moremo dosegati naenkrat, oz. jih niti ni potrebno. Posebno pozornost je potrebno namenjati tudi plačevanju obveznosti (iz naslova položnic, kreditov, leasinga), da si z morebitnimi zamudami plačil ne nakoplujemo dodatnih stroškov sodnih izvršb oz. izterjave.

2.3.1.1 Vizualizacija ciljev

Pri postavljanju naših ciljev, pa naj se dotikajo osebnega ali finančnega področja je zelo pomembno, da poleg svojega razuma za njihovo doseganje vključimo tudi našo podzavest. Zakaj? Zato, ker so v njej skoraj neizbrisno zapisana "navodila" našega ravnanja v življenju. Z razumom si namreč lahko postavimo naše cilje, ampak pot do njih bo oblikovala naša podzavest, kar lahko tudi pomeni, da zastavljenih ciljev ne bomo nikoli dosegli.¹¹ Zelo pomembno je, da si cilje vizualiziramo oziroma, da si napravimo **tabelo vizije** našega življenja. Nanjo napišemo, narišemo ali nalepimo slike, ki predstavljajo cilje, ki smo si jih zadali. Na ta način svoji podzavesti sporočamo, kot da smo cilje že dosegli in nas zato lahko prevevajo prijetni občutki. Poleg zastavljenih ciljev moramo namreč gojiti tudi trdno vero, da smo jih sposobni uresničiti.

Cilje pa si moramo zastaviti tudi po svetovno znani metodi **SMART**. Cilji namreč morajo biti:

S - specific (pomeni, da je cilj natančno določen in specifičen), **M** - measurable (cilj mora biti merljiv; to pomeni, da se ga da izmeriti), **A** - available (cilj mora biti dosegljiv in odvisen od vas), **R** - realistic (cilj mora biti realen za vas in vašo podzavest, da ga bo sprejela za svojega), **T** - time tabled (cilj mora biti časovno omejen, torej mora imeti zadnji rok za doseg).¹²

---

depozitih je pomembno vedeti, da centralna banka oz. Banka Slovenije za depozite garantira samo do zneska 100.000 evrov; kar je več lahko ob stečaju banke tudi izgubimo. 3. Če imamo na leto obresti od depozitov več kot 1000 evrov, so obresti obdavčene po 25% davčni stopnji.

¹¹ O moči in vlogi naše podzavesti je napisanih mnogo odličnih knjig. Naj tukaj omenim samo Freitag E., *Podzavest, centrala moči*, ali pa D. Wayne, *Verjemite in videli boste*. V tem smislu je tudi zanimiv že omenjeni film *The Secret*.

¹² Izredno zanimiva in poučna je knjiga *1555 dni potovanja do uspeha*, avtorja Kristjana Cveka, ki na opisu svojega življenja pričuje, kako je iz vzponov in padcev tlakoval svojo pot uspeha.

2.3.2 Poskrbite za osnovno zaščito in varnost družine

Najpomembnejši cilj vsake družine je poskrbeti za osnovno zaščito družine, da v primeru bolezni, trajne izgube delovne sposobnosti, invalidnosti, ali celo smrti, to družine ne potegne v veliko finančno stisko. Družino zaščitimo s pomočjo ustreznega življenjskega in nezgodnega zavarovanja, ki ima dovolj visoko zavarovalno vsoto, ki jo zavarovalnica izplača v primeru zavarovalnega primera ali ob koncu varčevanja. Pri izbiri ustreznega zavarovanja moramo gledati predvsem na nevarnosti, ki prežijo na družino in na to kakšne bodo posledice, če se kaj nepredvidenega zgodi. Šele ko dobro pregledamo ponudbo in pogoje, ter se po možnosti še posvetujemo z neodvisnim finančnim svetovalcem, izberemo ustrezen zavarovalni produkt.¹³

Izbira primerne oblike življenjskega in nezgodnega zavarovanja je odvisna od dela ki ga opravljamo, življenjskega stila, finančnih zmožnosti in potreb oseb, ki so tesno povezane z zavarovancem, od starosti in zdravstvenega stanja in morebitne zadolženosti. Pri izbiri je potrebno vedeti predvsem pred katerimi riziki se želimo zavarovati in kaj sploh želimo, da je zavarovano.

V vsaki družini in prav tako pri posamezniku je poleg osnovne zaščite potrebno poskrbeti tudi za primerno finančno zaščito, ki služi kot zaščita za nepredvidene dogodke kot so izguba službe ali nesreče ter zaradi potrebe po nepričakovanih večjih izdatkih. V ta namen je oblikujemo varnostno rezervo ali sklad. Višina varnostnega sklada je odvisna od velikosti družine in njihovih potreb, življenjske situacije in standarda družine, višina naj bi omogočala pokrivanje nujnih življenjskih izdatkov družine za dobo od 6 mesecev do 2 let.

Varnostna rezerva naj bo namenjena le zadovoljevanju nepredvidenih kratkoročnih finančnih potreb, zato jo je potrebno v primeru črpanja kasneje dvigniti na prejšnjo raven in jo vzdrževati skozi daljša obdobja.

2.3.3 Izpeljava načrta in prilagajanje

Ko je finančni načrt družine oblikovan naj bo ta dolgoročen, a ne dokončen, saj se dejavniki, ki so vplivali na njegovo oblikovanje sčasoma spreminjajo, zato je priporočljivo, da družina vsaj enkrat letno pregleda ali so se pojavila odstopanja od načrtovane smeri.

Prilagajanje sestave premoženja je nujno, če pride do večjih sprememb v finančnih ciljih in razmerah družine ali ob večjih spremembah na finančnih trgih (na primer finančna kriza večjih razsežnosti).

---

¹³ Neodvisni finančni svetovalci pa je lahko predvsem tisti, ki ima v naboru svoje ponudbe produkte različnih finančnih institucij. Le tako lahko svojim strankam svetuje v skladu z njihovimi dejanskimi potrebami in željami.

Premislek:

1. ***Katera področja osebnega življenja nam zavaruje osnovna socialna varnost?***
2. ***Katere najpomembnejše postavke vsebuje družinski finančni načrt?***
3. ***Kakšne naložbe so primerne za dolgoročna varčevanja? V čem je težava inflacije pri dolgoročnih varčevanjih?***
4. ***Kakšni so demografski trendi in kakšen je njihov vpliv na pokojnine v bodočnosti.***
5. ***Zakaj je pomembna vizualizacija finančnih in osebnih ciljev. Na list papirja si nariši tri najpomembnejše cilje.***

3. Odnos do denarja, sebe in življenja

Finančno-gospodarska kriza, ki jo doživljamo, ni najprej ekonomska kriza, ampak gre za moralno krizo. Živimo v obdobju, ki ga zaznamuje potrošniška mrzlica. Reklame za najrazličnejše izdelke, se nam ponujajo praktično na vsakem koraku: jumbo plakati na ulicah, svetlobne reklame, televizijske in radijske reklame, celo na naše mobilne aparate sem in tja zaide sporočilo, ki nas spodbuja k temu ali onemu nakupu. V ozadju tega je miselnosti, da bo človek kot posameznik srečen in zadovoljen (in uspešen), če si bo kupil določen izdelek, ki se ponuja preko reklame – pa naj bo to šampon za lase, najnovejši model avtomobila znamke, na katero prisegamo; naj bo to novi televizor, ki ima bolj kontrastno, barvito sliko od tistega, ki ga že imamo doma. Na ta način smo se znašli v začaranem krogu, ko niti ne znamo več dobro ločiti, kaj so naše dejanske potrebe (po varnem in zadovoljnim življenju) in kaj samo želje. Do te krize pa nas je pripeljala težnja po čim več imeti, namesto čimbolj biti – namreč človek sočloveku in tudi sebi.

Vsi se zavedamo, da v ekonomsko-finančnem sistemu, v katerem živimo, vsakdanje (ekonomske) dobrine plačujemo z denarjem. Da je pošteno zaslužen denar, nekaj kar nam omogoča dostojno, ne pa tudi srečno življenje. Ni bogat tisti, ki ima veliko denarja, pač pa tisti, ki je zadovoljen s tistim kar ima (s tem pa nočemo reči, da si človek ne sme prizadevati za nove dobrine). Z denarjem si ne moremo kupiti sreče, zadovoljstva, prijateljstva, ljubezni, še zdravje samo do neke mere.

3.1 Čemu je denar sploh namenjen

a) **“Sebe iščemo “zunaj sebe” (oz. preko materialnega sveta)**

V tem primeru smo osredotočeni na materialne dobrine, na katerih zdaj gradimo svojo **identiteto**. Ljudi začnemo soditi glede na denar oz. na stvari, ki jih imajo, ob tem pa pozabljamo na tisto, kar v resnici so. Človek ni tisto, kar ima, ampak tisto, kar prebudi v sebi.

b) **namesto, da bi se pomikali naprej, se “zaklenemo” v preteklost:**

Veliko ljudi si kupuje stvari, ki so si jih želeli nekoč, ko so živeli v še povsem drugih okoliščinah. Ker je ta želja po materialni dobrini postala navada (vzorec), ne pa resnična želja, ki izvira iz sedanjega pogleda na življenje, si tako “kupujejo identiteto” v smislu:

“Če sem si vedno želel, bom nekoč tudi imel.

c) Izpolnjujemo želje drugih:

Včasih pademo v igro, ko nam je mnenje drugih o določeni stvari bolj pomembno kot naše lastno počutje. Zato se trudimo, da bi počeli stvari, ki jih odobravajo drugi – ne glede na to, kakšno je naše mnenje o tem”.

3.2 Če hočemo v življenju biti zadovoljni in srečni se moramo osredotočiti na uresničevanje samega sebe in ne na denar

Občutek, ki nas spremlja ob delu, nas začne spremljati povsod – ne glede na to, kaj počnemo ali koliko res uživamo v nekem delu. In tako se ujamemo v zanko: delamo, da zaslužimo denar za lepo življenje, po drugi strani pa čutimo v sebi nezadovoljstvo. Zato z zasluženim denarjem kompenziramo svoje nelagodje. Z njim si skušamo najti občutke, sreče, pripadnosti, sprejetosti, veselja, miru. Zato moramo spremeniti svojo miselno naravnost: bolj ko smo v sebi izpolnjeni, manj denarja bomo porabili za nepomembne stvari (drage obleke, avtomobil, nepremičnine in še kaj). Če želimo imeti dovolj denarja za dostojno življenje, potem moramo začeti uživati v našem delu, s katerim si služimo denar.¹⁴

In še na neko realnost glede denarja ne smemo pozabiti. Če opazujemo usode filmskih, pevskih, športnih zvezdnikov, potem dostikrat lahko ugotovimo, kako so ti ljudje imeli več kot dovolj denarja, a niso bili srečni v svojem življenju; ker niso bili notranje izpolnjeni. To pa niso bili zato, ker so želeli ustreči svojemu občinstvu, ki pa je od njih zahtevalo vedno več.

In še beseda o delu. V Sloveniji je ta trenutek več kot 100.000 brezposelnih ljudi. Res so se zadnja leta skrčila delovna mesta v gospodarstvu, zdaj tudi v javni upravi. Pa vendar je kljub pesimistični realnosti in negotovi prihodnosti dela in s tem zaslužka še dovolj, če ga le lahko vidimo in smo ga pripravljeni opravljati. In nikakor ne smemo pozabiti, da je vsako delo častno in koristno; pa naj gre za delo znanstvenika, zdravnika, delavca za tekočim trakom ali tistega, ki ureja ceste, po katerih se vsak dan vozimo.

Premislek:

1. Kje je bistvo današnje finančno-gospodarske krize?

2. Kakšno je razmerje med zadovoljstvom (srečo) v življenju in med materialno-finančno neodvisnostjo?

---

¹⁴ B. Vene, *Uživaj življenje ... in postal boš bogat*, Phantom, Bled, 2005.

4. Finance in njihova delitev

Finance so predvsem načini na katere je mogoče pridobiti finančna sredstva in metode s katerimi se s temi finančnimi sredstvi upravlja in jih razporeja. Delimo jih na tri področja financ: a) osebne finance, b) poslovne finance in c) javne finance. V omenjenih treh področjih gre za neločljivo medsebojno povezanost in hkrati odvisnost. Višina osebnih financ posameznika je npr. odvisna sektorja, v katerem le-ta dela. Na splošno velja (čeprav danes ne več), da je zaposlitev v javnem sektorju - državnih službah bolj varna a hkrati naj bi bile tam nižje plače. V gospodarstvu (proizvodnja blaga in storitev), pa naj bi bile plače višje, toda delovna mesta manj zanesljiva oz. varna. Javne finance (sem štejemo področja osnovne socialne varnosti, pokojnine, zdravstvo, šolstvo, vojska, policija) so močno odvisne od gospodarstva ter trošenja prebivalstva. Z prodajo blaga in storitev ter njihovim kupovanjem, se plačuje tim. davek na dodano vrednost. Z zviševanjem davkov, se zmanjšuje potrošnja in obratno. Prav v teh kriznih časih lahko preko medijev spremljamo reševanje tega razmerja med osebnimi, poslovnimi in javnimi financami.

4.1 Denar in njegove funkcije

Denar je vse kar sprejemamo v plačilo za blago ali storitve ali za poplačilo dolgov. Vlogo denarja lahko opravlja karkoli, v preteklosti so kot denar služili recimo kamni, noži, kovine, danes pa nastopa denar v obliki kovancev, bankovcev in knjižnega denarja.

Denar ima več funkcij. Najpomembnejše med njimi pa so: **Mera vrednosti**; pri menjavi primerjamo dobrine z denarjem, zato ni potrebno določiti razmerja vsakega blaga z vsakim blagom. **Plačilno sredstvo**; to funkcijo opravlja, ko pride do časovnega zamika med blagom in plačilom. Nastopa kot enota mere za obljubljen plačila. **Posrednik menjave**; sledi prehodu blaga od enega k drugemu subjektu, v nasprotni smeri. **Branilec vrednosti**; ima obliko denarnih rezerv (likvidnostne rezerve). **Finančni sistem** zajema pravila, trge, investicije in instrumente, ki spremljajo in omogočajo prenos prihrankov od suficitnih k deficitnim celicam. **Denarni sistem** pa je tisti del finančnega sistema, ki se nanaša na investicije udeležene v procesu nastajanja denarja (centralne, poslovne banke).

V zvezi z funkcijami denarja moramo posebej izpostaviti dejstvo menjave valute. Slovenci smo v dveh desetletjih zamenjali kar dve valuti: dinar in tolar v evro. Ob takšnih menjavah nacionalne pogosto pride do velikega neugodnega razmerja med staro in novo valuto. Tako smo ob prehodu na evro ugotavljali, da je kupna moč evra v primerjavi z tolarjem bistveno manjša. Razmerje med tolarjem in evro je 1:239,64.

4.2 Finančni trg

Finančni trg s finančnimi ustanovami omogoča prenos prihrankov od varčevalcev na investitorje z namenom, da se le-ti porabijo čimbolj učinkovito, ter tako poveča premoženje in potrošnjo varčevalcev in investitorjev, s tem pa tudi celotne ekonomije. Finančni trg zagotavlja tako denar tistim, ki ga želijo in finančno aktivo na drugi strani tistim, ki so jo pripravljene kupiti.

Finančni trg ima tako finančno funkcijo, ki se kaže v zagotavljanju likvidnosti in možnosti razpršitve prihrankov in tudi ekonomsko funkcijo saj omogoča tak prenos prihrankov od varčevalcev k investitorjem, da so le-ti prihranki ekonomsko učinkovito uporabljeni.

Delimo ga na:

- a) trg denarja in
- b) trg kapitala

4.2.1 Trg denarja

Trg denarja je del finančnega trga, kjer udeleženci trgujejo s kratkoročnimi finančnimi oblikami, ki so lahko neprenosne finančne oblike kot so kratkoročne vloge in posojila do enega leta ali pa z prenosnimi finančnimi oblikami kot so kratkoročni dolžniški (zakladna menica, blagajniški zapis...) in kratkoročni lastniški vrednostni papirji (skladiščnica, ladijski tovorni list....)

Denarni trgi omogočajo med drugim centralni banki vodenje denarne politike, saj so posegi na denarnem trgu pomemben dejavnik urejanja količine denarja v obtoku.

4.2.2 Trg kapitala

Na trgih kapitala pa udeleženci trgujejo z dolgoročnimi finančnimi oblikami. Podobno kot na trgih denarja so tudi na trgih kapitala finančne oblike s katerimi se trguje

prenosne; kamor uvrščamo predvsem: a) dolgoročne lastniške, b) dolgoročne dolžniške in c) dolgoročne izvedene vrednostne papirje in pa

neprenosne; sem pa štejemo: a) dolgoročne vezane vloge in b) dolgoročna posojila.

Bistvo trga kapitala je, da gre za dolgoročna finančna razmerja. Dolgoročni lastniške finančne oblike so npr. delnice. Nekdo, ki kupi oz. je lastnik **delnice** jo običajno kupi za daljši čas, da mu ustvarja dividendo - donos, ki si jo letno izplačuje. Podobno je z dolgoročnimi

dolžniškimi razmerji, ki se ustvarja predvsem preko **obveznic**. Gre za poseben dolgoročen način vlaganja denarja bodisi v podjetja v zasebni ali državni lasti. Tudi obveznica prinaša, običajno 2x letno izplačilo obresti. Dospetje obveznic je različno: lahko se izplača v 10 ali več letih.

Pri neprenosnih finančnih oblikah pa gre predvsem za razmerja med depoziti in posojili. Večji ko so depoziti, več lahko banke kot posrednice posredujejo posojil. Z njimi pa se spodbuja potrošnja, nova delovna mesta, višje plače in na ta način se finančni krog med zasebnim, poslovnim in javnim področjem sklene.

4.3. Finančne ustanove

Finančne ustanove so posredniki, ki prenašajo prihranke od varčevalca do investitorja in obstajajo v različnih oblikah, ter se prilagajajo željam različnih varčevalcev in investitorjem.

Delimo jih predvsem na: denarne finančne ustanove, nedenarne finančne ustanove in agentske finančne institucije

4.3.1 Denarne finančne ustanove

Centralna banka; v Sloveniji je to Banka Slovenije, vodi denarno politiko, njeni osnovni nalogi sta skrb za stabilnost domače valute in ohranjanje splošne plačilne sposobnosti v državi in do tujine, kar skuša izpolniti z denarno politiko; to je z urejanjem količine denarja v obtoku in to z namenom doseganja gospodarskih ciljev, ki so gospodarska rast, nizka stopnja brezposelnosti in nizka inflacija.

Pri vodenju denarne politike se Banka Slovenije poslužuje naslednjih instrumentov:

Nakup in prodaja tujih plačilnih sredstev

Izdaja in nakup blagajniških zapisov

Prodaja in nakup državnih vrednostnih papirjev

Določanje obrestnih mer Banke Slovenije

Odobritev posojil bankam

Določanje obveznih rezerv

Banka Slovenije je v lasti Republike Slovenije, vendar je neodvisna od trenutnih političnih razmer v državi, večino svojih odhodkov banka pokrije z lastnimi sredstvi, zato je tudi finančno neodvisna .

Njen najvišji organ je Svet banke, sestavljen iz enajstih članov, šest zunanjih in pet iz banke same in katerih mandat traja šest let.

Poslovne banke so najpomembnejše finančne ustanove, ki sprejemajo vloge. Večina vlog je na vpogled ali kratkoročnih. Banke svojim komitentom odobrijo tudi posojila, poleg tega pa se njihove storitve nanašajo tudi na nakup in prodajo vrednostnih papirjev, prodajo deviz, svetovanje in informiranje.

Investicijske banke opravljajo prodajo novoizvedenih vrednostnih papirjev, opravljajo aktivnosti podjetniškega svetovanja, upravljajo z investicijskimi portfelji, njihova naloga pa so tudi aktivnosti na borzi, zavarovanja in nepremičnine.

Hranilnice zbirajo sredstva z vlogami, ki pa so za razliko od bank bolj dolgoročne in običajno so tudi krediti, ki jih dajejo dolgoročnejši.

Kreditne zadrug; člani teh zadrug imajo običajno skupnega delodajalca, pri zadrugi pa lahko dobijo stanovanjske ali druge kredite po ugodnejših pogojih, ker so stroški poslovanja v takšnih ustanovah praviloma nižji zaradi ugodnejšega davčnega statusa in prostovoljnega dela.

4.3.2 Nedenarne finančne ustanove

Vzajemni skladi¹⁵; v vzajemnih skladih poteka odprta prodaja delnic, ki jih tak sklad izda glede na povpraševanje. S temi delnicami ni mogoče trgovati na trgu vrednostnih papirjev, lastniki delnic pa lahko le-te kadar koli unovčijo pri vzajemnem skladu po dnevni tržni ceni.

Glede na glavna področja investiranja ter pričakovani donos in tveganje so vzajemni skladi razdeljeni v naslednje skupine:

delniški skladi - večino premoženja namenijo nakupu delnic, pričakovani donos in tveganje sta ponavadi nadpovprečna

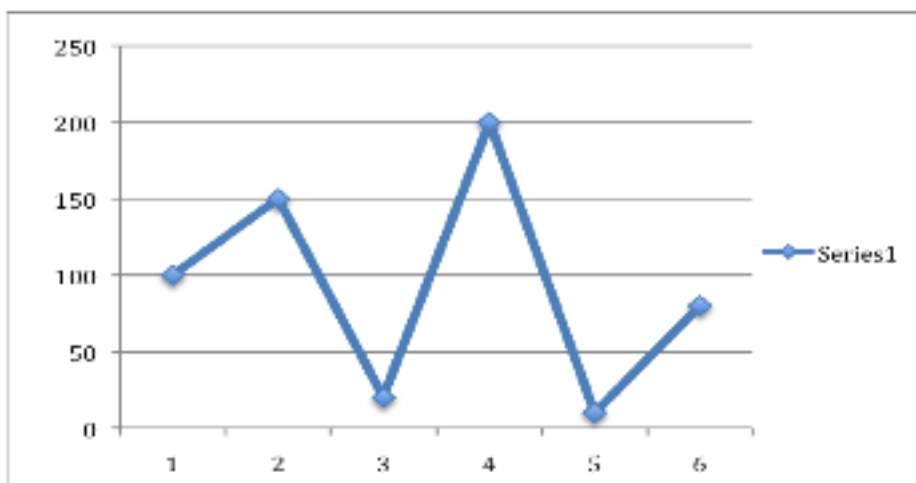
obvezniški skladi - večino premoženja namenijo nakupu obveznic, pričakovani donos in tveganje sta podpovprečna;

uravnoteženi oziroma mešani skladi - skušajo doseči dobro ravnotežje med delnicami in obveznicami, pričakovani donos in tveganje sta povprečna.

Investicijski skladi ne potrebujejo denarnih rezerv, sredstva pa lahko dolgoročno naložijo. Za investicijske sklade je značilna zaprta prodaja, kar pomeni da izdajo omejeno število delnic, ki jih imetniki ne morejo unovčiti v skladih temveč le na trgu vrednostnih papirjev-borzi.¹⁶

¹⁵ Dober pregled skladov, ki se tržijo v Sloveniji je npr. na spletni strani www.vzajemci.com. Preko spletne strani je možno skleniti tudi pristopno izjavo.

¹⁶ O investicijskih skladih si lahko preberemo tudi na spletni strani www.zps.si/osebne-finance/brosure/investicijski-skladi.html?Itemid=674.

Graf nam nazorno pokaže tim. metodo povprečnega stroška (ang. Cost average efekt). Če npr. nekdo v sklad redno mesečno vlaga 100 evrov, vrednot točke sklada (VEP) pa močno niha, bo na ta način precej več zaslužil, kot če bi bila VEP konstantna.

Izračun: $100/\text{mesec} = 1 + 0,67 (100/150) + 5 (100/20) + 0,5 (100/200) + 10 (100/10) = 17,17$
 $(1+0,67+5+0,5+10) = 17,17 \times 80 = 1373\text{€} - 500 = 872\text{€} - \text{končni dobiček.}$

	Cena za kilogram	ciklično kupovanje	metoda povprečne cene
Pomlad	2,50 €	1 kg = 2,50 €	2,50 € = 1 kg
Poletje	0,50 €	1 kg = 0,50 €	2,50 € = 5 kg
Jesen	2,00 €	1 kg = 2,00 €	2,50 € = 1,25 kg
Zima	5,00 €	1 kg = 5,00 €	2,50 € = 0,5
		4 kg = 10 €	10 € = 7,75 kg

Tabela nam še na drugačen način prikazuje učinek metode povprečnega stroška.¹⁷

Premislek:

1. Na katera področja delimo finance?
2. Kakšno vlogo igra denar?
3. Kakšna je vloga centralne banke?
4. Katere vrste vzajemnih skladov poznamo in kakšne so njihove temeljne značilnosti?

¹⁷ V zadnjih letih, ko je vrednost točk v vzajemnih skladih močno padla, ljudje množično prekinjajo varčevanja v skladih, češ, da so bili prevarani. Mnogi finančni svetovalci jim zato svetujejo, naj se odločijo za varčevanje v bolj varnih, a manj donosnih oblikah varčevanja. Velikokrat pa se zgodi, da ljudem ne povedo, da je trenutna vrednost na njihovih varčevalnih računih res relativno nizka, vendar že nekaj let poceni kupujejo točke sklada.

5. *Literatura in viri*

1. Demšar J.: Gospodarske družbe in pogodbeno pravo, študijsko gradivo, VKŠ Celje, 2008.
2. Dolinšek A., Leskovšek Jurjec I.: Gospodarsko pravo, študijsko gradivo, VKŠ Celje, 2004.
3. Dr. Bohinc R.: Korporacije (razlaga pravnih pravil in sodna praksa), Nebra d.o.o., Ljubljana, 2008.
4. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Ur. l. RS št. 42/2006, s spremembami in dopolnitvami;
5. Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti, Ur. l. RS št. 18/2008;
6. Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti, Ur. l. RS št. 69/2007, s spremembami in dopolnitvami;
7. Vene B, *Uživaj življenje ... in postal boš bogat*, Phantom, Bled, 2005
8. <http://e-uprava.gov.si/e-uprava>
9. <http://www.racunovodja.com/podjetnistvo>
<http://financni-nasvet.nlb.si/>
www.sop.si
Grubiša N., Vene B., *Iz dnevnika milijonarja*, Phantom, Bled, 2001.
Rozman S., *Sanje o rdečem oblaku*, MK 2006.
Greene D., *Premagajte strah in zmagajte*, Lisac & Lisac, Ljubljana 2003.

Pa še nekaj priporočljive literature o financah in osebni rasti:

Denar in smisel življenja, (Jacob Needleman)
Naučite se zaslužiti (Peter Lynch)
Končajte v bankrotu (Stephen M. Pollan)
Upokojite se mladi in bogati (Robert T. Kiyosaki)
Pot do finančne svobode (Bodo Schafer)
1555 dni potovanja do uspeha (K. Cvek)
Veliki AI povse vse (Tom Schreiter)
Čar samozavesti (Susan Jeffers)
Korak naprej (John C. Maxwell)
Skrita moč osebnosti (Fleet J. K Van)
Dnevna razmišljanja zelo uspešnih ljudi (Stephen Covey)
Prebudite velikana v sebi (Anthony Robbins)
Iz dnevnika milijonarja (Boris Vene)
Miselna naravnost je vse (J. Keller)
Premagajte strah in zmagajte (D. Greene)
Vizija uspeha (Franjo Trojnar)
Podzavest, centrala moči (Freitag Erhart)